
Adviesvraag

In de notitie ‘Gezondheid en milieu: opmaat tot een beleidsversterking’, die de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer enkele jaren geleden aan de Tweede Kamer hebben gezonden, wordt een strategie beschreven die tot doel heeft het beleid op het gebied van gezondheid en milieu een extra impuls te geven.⁶⁹ De notitie vormde de Nederlandse versie van een *National Environmental Health Action Plan* (NEHAP), aan het opstellen waarvan ons land zich in WHO-verband heeft gecommitteerd.⁷⁰ Aan het NEHAP is vervolgens uitvoering gegeven met het Actieprogramma Gezondheid en Milieu.⁷¹⁻⁷³

Over dat programma heeft de Gezondheidsraad op verzoek van de voormalige staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer twee adviezen uitgebracht waarin deelvragen uit diens adviesaanvraag zijn beantwoord: ‘Gezondheid en milieu: kennis voor beleid’ (2003) en ‘Gezondheid en milieu: beoordelingskader beoordeeld’ (2004).^{36,74} Het eerste bevat een overzicht van de onderwerpen die het meest voor nader onderzoek en (hernieuwde) beoordeling van de stand van de wetenschap in aanmerking komen, om beter te kunnen beoordelen hoe groot de invloed van milieufactoren op de gezondheid van de mens is. In het tweede advies becommentarieert de raad het ‘Beoordelingskader Gezondheid en Milieu’, een checklist die als hulpmiddel kan dienen bij de beoordeling van milieugezondheidsvraagstukken op de gezondheidskundige, economische en sociale karakteristieken, die van belang zijn voor beslissingen over mogelijke maatregelen.⁷⁵ Verder heeft de raad het Europese Actieplan

Gezondheid en Milieu tegen het licht gehouden om de Nederlandse pendant in internationaal perspectief te zetten (2005).⁶⁵

Uit de adviesaanvraag over het actieprogramma is nog één vraag onbeantwoord gebleven, over het *quality-adjusted life year* (QALY), een maat waarin gezondheidswinst wordt uitgedrukt. De QALY wordt al veelvuldig gebruikt om de keuze van medische voorzieningen en behandelingen mee te onderbouwen. De bedoelde vraag heeft betrekking op de mogelijkheden om de QALY en de kosten per gewonnen QALY te gebruiken bij het prioriteren van milieumaatregelen.

In een reactie heeft de voorzitter van de Gezondheidsraad de staatssecretaris toegezegd dat de raad dit in een apart document zal behandelen. Hij sloot een achtergrondstudie bij die de raad heeft laten opstellen voor het advies over de contouren van het basispakket en die daarbij goede diensten kan bewijzen.⁶⁶ Het voorliggende advies is de uitwerking van die toezegging. De volledige tekst van de adviesaanvraag en de reactie van de raadsvoorzitter staan hieronder.

De adviesaanvraag (van 9 december 2002, met kenmerk DGM/SAS/2002085338) luidt als volgt:

In het vierde Nationaal Milieubeleidsplan (NMP4, juni 2001) wordt duidelijk gemaakt dat Nederland, bij ongewijzigd beleid, op termijn geconfronteerd kan worden met gezondheidsproblemen die nu nog niet (goed) zichtbaar zijn. Ook wordt aangegeven dat de veiligheid voor de bevolking en de kwaliteit van de leefomgeving dreigen af te nemen. De Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (RVZ) heeft een advies Gezondheidsrisico's voorzien, voorkomen en verzekeren uitgebracht (augustus 2001) waarin een analyse wordt gegeven van bedreigingen die de Nederlandse samenleving de komende decennia te wachten staan op het gebied van de volksgezondheid en de manier waarop aan deze bedreigingen beter het hoofd kan worden geboden.

De milieugerelateerde gezondheidsrisico's gesignaleerd in NMP4 en RVZ-advies zijn, tezamen met de aanbevelingen uit het Gezondheidsraad advies Ongerustheid over lokale milieufactoren (april 2001), in de notitie Gezondheid en Milieu, opmaat voor een beleidsversterking, die door de toenmalige minister van VWS vorig jaar november aan de Tweede Kamer is aangeboden, vertaald naar milieufactoren die gerangschikt zijn op basis van de mate waarin de ongewenste effecten op de gezondheid te kwantificeren zijn en hoe zij beleefd worden door de burger. Een nadere invulling hiervan wordt gegeven in het actieprogramma Gezondheid en Milieu, uitwerking van een beleidsversterking dat de vorige minister van VROM op 25 april jl. naar de Tweede Kamer heeft gezonden. Een exemplaar hiervan heb ik ter informatie bijgesloten.

Dit actieprogramma kent een zesendertigtal actiepunten die de komende vijf jaren uitgevoerd gaan worden. De eerste actie betreft het inwinnen van advies over onderdelen van het actieprogramma bij uw Raad, waaraan ik hierbij, mede namens de staatssecretaris van Volksgezondheid, Wel-

zijn en Sport, invulling geef. Ook aan de Raad voor ruimtelijk, milieu- en natuuronderzoek (RMNO) zal advies worden gevraagd over relevante delen van het actieprogramma.

Het actieprogramma geeft onder andere aan dat het onderzoek naar de relatie tussen milieu en gezondheid een nieuwe impuls nodig heeft en identificeert een aantal thema's, die van belang zijn voor de beoordeling van gezondheidsrisico's en waarvoor lacunes in kennis bestaan, in volgorde van belangrijkheid (bijlage II, 2.3.2). Deze keuze is met name tot stand gekomen op grond van het TNO-rapport Milieu en Gezondheid 2001 met weglating van thema's die al ingebed zijn in lopende projecten en programma's. Voor eind 2002 dient een onderzoeksprogramma "Milieu en gezondheid" te worden uitgewerkt waarin een fasering en prioritering van het milieugezondheidsonderzoek wordt aangegeven. Op grond hiervan verzoek ik de Gezondheidsraad te adviseren over de volgende punten:

- Zijn de voorgestelde thema's voldoende dekkend voor bestaande kennisvelden betreffende milieu en gezondheid?
- Het stellen van prioriteiten ten aanzien van het onderzoek in Nederland, dit in relatie tot kennis die in ons land en daarbuiten beschikbaar is rekening houdend met bestaande onderzoeksprogramma's en deskundigheid in binnen- en buitenland. Ik geef u hierbij in overweging deskundigen uit RGO-kring te betrekken.

Hierbij dient meegewogen te worden de mate waarin de resultaten van het onderzoek bijdragen aan inzicht in de risico's op mogelijke gezondheidsschade en de te behalen gezondheidswinst, het terugdringen van maatschappelijke onrust en de kosten en haalbaarheid van verder onderzoek. Uitdrukkelijk verzoek ik u ook de kosten per gewonnen (kwaliteits-)levensjaar hierbij te betrekken (Quality-Adjusted Life-Year) om zodoende prioriteitstelling te kunnen voorsorteren.

Bij deze analyse dient ook rekening te worden gehouden met de mate waarin resultaten van het onderzoek reeds in te zetten zijn tijdens de looptijd van het actieprogramma.

Het actieprogramma besteedt ook aandacht aan monitoring. Ik ga er van uit dat dit aspect wordt meegenomen in uw advies inzake Monitoring voor bewaking en signalering van gezondheidsrisico's door milieufactoren, dat momenteel in voorbereiding is.

Ten behoeve van een heldere onderbouwing van beslissingen betreffende milieugerelateerde gezondheidseffecten wordt een beoordelingskader ontwikkeld. Dit behelst criteria die een rol spelen om tot een beoordeling te komen. Deze criteria zijn gegroepeerd in een vijftal hoofdgroepen opgenomen in een concept checklist. De checklist is niet bedoeld als een meetlat, een wetenschappelijk instrument om beslissingen te funderen, maar als een instrument om aspecten die bij het beoordelen van de aard en noodzaak van interventies een rol spelen en verschillen in beoordeling tussen betrokkenen (stakeholders) duidelijk te krijgen en bespreekbaar te maken. Naast wetenschappelijke criteria spelen hierin ook beleidsmatige en maatschappelijke criteria een rol.

- Ik verzoek de Gezondheidsraad een wetenschappelijk oordeel te geven over deze concept checklist, eventuele omissies aan te geven en voorstellen aan te reiken ter verbetering en/of verdere ontwikkeling. Hierbij dienen zowel technisch-inhoudelijke als gedragswetenschappelijke aspecten te worden betrokken.

Ik stel het op prijs als ik het advies van de Gezondheidsraad over de dekking van kennishiaten en de prioriteitsstelling van onderzoek uiterlijk eind dit jaar zou kunnen ontvangen. Ik realiseer mij dat advies over mijn andere vragen meer tijd zal vergen en zie dit graag voor de zomer van 2003 tege-
moet. Gezien de prioriteit van dit onderwerp verzoek ik de Gezondheidsraad hiermee rekening te houden bij de uitvoering van het werkprogramma 2003.

Hoogachtend,

was getekend:

de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

drs. B.A. van Geel

De voorzitter van de Gezondheidsraad heeft als volgt gereageerd (brief van 3 februari 2003, met kenmerk U221/WP/mk/720):

In uw hierboven aangehaalde brief van 9 december 2002 stelt u de Gezondheidsraad een aantal vragen in verband met de uitwerking van uw beleid (en dat van de minister van VWS) onder de noemer van 'milieu en gezondheid'. Ik kan u hierbij meedelen dat de Raad reeds voor ontvangst van uw brief, na overleg met uw medewerkers, een aanvang met de beantwoording heeft gemaakt. Ik verwacht u op korte termijn, maar uiterlijk in april 2003 te kunnen antwoorden op de vragen over de in het Actieprogramma Milieu en Gezondheid geïdentificeerde thema's. Daarbij zal het vermoedelijk nog niet mogelijk zijn om 'winst' en 'verlies' van acties binnen (of eventueel buiten) de genoemde thema's te kwantificeren in termen van voor kwaliteit van leven gewogen levensjaren (QALY's) of soortgelijke maten. Verscheidene deskundigen binnen de Raad hebben benadrukt dat het toepassen van deze maten nadere doordinking vereist. Ik zal dat onderwerp op korte termijn ter nadere advisering ter hand laten nemen. Bij het voorbereiden van dat advies kan een recente studie die de Gezondheidsraad heeft doen verrichten bij de voorbereiding van het zeer onlangs verschenen advies over de contouren van een basispakket voor de gezondheidszorg, goede diensten bewijzen. Ik voeg een exemplaar van deze studie bij.

Uw laatste vraag heeft betrekking op het beoordelingskader. Het is mij bekend dat het RIVM doende is dat kader nader uit te werken. Ik zal met het RIVM overleggen over het tijdstip waarop de resultaten van dat werk zich lenen voor een toetsing door de Gezondheidsraad. Het lijkt me ondoelmatig om parallel aan de activiteiten van het RIVM een advies op te stellen. Wel zal ik voorbereidingen treffen om een snelle advisering mogelijk te maken.

Met vriendelijke groet,
was getekend:
Prof. dr. J.A. Knottnerus